

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/237132,Irena-Siwinska-Getto-lodzkie-Pulapka-bez-wyjscia.html>
27.02.2026, 01:58

Irena Siwińska: Getto łódzkie. Pułapka bez wyjścia

8 lutego 1940 r. Niemcy utworzyli getto w Łodzi. Była to najdłużej funkcjonująca (aż do końca sierpnia 1944 r.), najbardziej izolowana od świata, druga co do wielkości – po warszawskiej – dzielnica żydowska na okupowanych ziemiach polskich.

[Getto Holokaust](#) [Okupacja niemiecka](#) [Zbrodnie niemieckie](#) [Żydzi](#)

08.02

Mieszkańcy łódzkiego getta na targowisku Jojny Pilcera przy ul. Łągiwnickiej. Na pierwszym planie widoczne m.in. handlujące dziecko. Z tyłu stoiska z rozłożonym towarem – butami i naczyniami. Łódź, 1940-1941 r. (fot. z zasobu AIPN)

Łódź została zajęta przez Niemców 8 września 1939 r. Znalazła się w Kraju Warty, na ziemiach wcielonych do Rzeszy. W kwietniu 1940 r. jej nazwę zmieniono na Litzmannstadt.

Miasto „czyste rasowo”

W latach trzydziestych XX wieku ludność żydowska w Łodzi stanowiła ponad 30% mieszkańców miasta – ok. 230 tys. osób. Procentowo było to nawet więcej niż w Warszawie (tu Żydzi stanowili niespełna 30% ludności – ponad 360 tys.).

Niemcy planowali uczynić Łódź miastem „czystym rasowo”, co skutkowało szeroko zakrojoną akcją prześladowań ludności żydowskiej i polskiej już w pierwszych miesiącach okupacji. Do końca 1939 r. wymordowano ok. 1500 przedstawicieli miejscowej inteligencji pochodzenia polskiego – w ramach tzw. *Intelligenzaktion Litzmannstadt*.

Eksterminacja polskich elit była starannie przygotowana przez niemieckie służby jeszcze przed wrześniową agresją 1939 r. w skali całego kraju. Wstrząsającym wyjątkiem, jakim na mapie niemieckiego terroru zapisała się Łódź, był natomiast jedyny obóz koncentracyjny utworzony w 1942 r. specjalnie dla dzieci, przy ul. Przemysłowej, do którego przylgnęła złowroga nazwa „Małego Oświęcimia”.

W 1939 r. jako jedną z represyjnych metod germanizacji w Kraju Warty zastosowano również na ogromną skalę wysiedlenia ludności polskiej i żydowskiej. Wskutek tej operacji dziesiątki tysięcy Żydów z Łodzi znalazły się na terenie Generalnego Gubernatorstwa. Akcja została jednak wstrzymana z powodu protestu gubernatora Hansa Franka.

Żydów, którzy w Łodzi pozostali, już w pierwszych miesiącach okupacji Niemcy poddawali kolejnym szykanom i represjom, m.in. łapali ich na ulicach i zmuszali do przygodnych upokarzających czynności, przejmowali ich przedsiębiorstwa, usuwali z pracy i konfiskowali pieniądze. Ponadto zamknęli synagogi i wprowadzili nakaz oznaczania ubrań gwiazdą Dawida oraz liczne ograniczenia dotyczące przemieszczania się po mieście. Część łódzkich Żydów uciekła w tej sytuacji na wschód, na tereny podległe ZSRS, części zamożniejszych udało się wyjechać na zachód, m.in. do Stanów Zjednoczonych.

200 tysięcy więźniów

W lutym 1940 r., kiedy zapadła decyzja o utworzeniu w Łodzi getta, początkowo znalazło się w nim ok. 160 tys. osób. Do końca roku 1942 sukcesywnie przesiedlano do niego również Żydów z innych państw europejskich, m.in. Austrii, Czech i Niemiec, a także z mniejszych miejscowości w Kraju Warty. W osobnym obozie na terenie getta umieszczono Romów i Sinti, deportowanych z Austrii. W szczytowym momencie łódzkie getto liczyło ok. 200 tys. mieszkańców.

Terror był metodą stosowaną przez Niemców na każdym etapie operacji przesiedleńczej. Tych, którzy opierali się przed przenosinami do getta lub czynili to – zdaniem władz – zbyt opieszale, rozstrzeliwano. Ewakuowanych bito, brutalnie poganiano i zastraszano. Na miejscu zaś stłoczono mieszkańców w warunkach urągających ludzkiej godności.

Do końca kwietnia 1940 r. dzielnicę hermetycznie zamknięto. Zastosowano w tym celu ogrodzenie, drut kolczasty, gęsto rozmieszczone posterunki policji oraz strefę buforową – pas wyburzonych domów – pomiędzy żydowską, ogrodzoną, a „aryjską” częścią miasta. Niekontrolowane zbliżenie się do ogrodzenia skutkowało natychmiastowym rozstrzelaniem, co skutecznie powstrzymywało mieszkańców przed podejmowaniem prób ucieczki.

[Czytaj artykuł Ireny Siwińskiej Getto łódzkie. Pułapka bez wyjścia na portalu przystanekhistoria.pl](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Getto, Holokaust, Okupacja niemiecka, Zbrodnie niemieckie, Żydzi

Artykuł